

Identify indicators affecting economic education with entrepreneurship approach in the primary education of North Khorasan province**شناسایی شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دوره ی ابتدایی آموزش و پرورش خراسان شمالی****Somayeh Bashirian, Mahboubeh Soleimanpour Omran, Roya Afrasiabi**¹ PhD student of Educational Management, Department of Educational Sciences, Bojnourd Branch, Islamic Azad University, Bojnourd, Iran,² assistant professors, Department of Educational Sciences, Bojnourd Branch, Islamic Azad University, Bojnourd, Iran³ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bojnourd Branch, Islamic Azad University, Bojnourd, Iran**Abstract**

The purpose of the current research is to identify the effective indicators on economic education with an entrepreneurial approach in the primary education period of North Khorasan. The current research is practical in terms of its purpose, which was carried out with a qualitative approach with an exploratory design. The statistical population included 20 faculty members and experts familiar with education and training and experts in the fields of entrepreneurship and economics, and 15 people were selected as a sample using the purposeful sampling method and considering the saturation law. The components of the model of economic education with an entrepreneurial approach were identified using semi-structured interviews and open coding. To measure the qualitative validity, the peer review method was used. Retest reliability and intra-subject agreement method were used to calculate the reliability of the conducted interviews. A total of 112 indicators were identified in four dimensions and 11 components. The results showed that the main components are under the title of individual and personal aspects with themes (recognition of capabilities and talents, planning and goal orientation, creativity and innovation in problem perception and solving it), culture and economic ethics (principle of purposefulness and motivation of the problem, justice and commitment to legalism, principle of benevolence and attention to spirituality), economic concepts and causes (market opportunities and its mechanisms, financial literacy and its tools, literacy economic and its concepts) and social skills (communication skills, management and networking ability).

Keywords: North Khorasan education, economic education, student entrepreneurship

سمیه بشیریان، محبوبه سلیمان پور عمران*، رویا افراسیابی
^۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

^۲ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

^۳ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر شناسایی شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دوره ی ابتدایی آموزش و پرورش خراسان شمالی می باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با روش کیفی داده بنیاد با رویکرد سیستماتیک منسوب به اشتراوس و کوربین انجام شد. جامعه آماری ۲۰ نفر از اعضاء هیات علمی و خبرگان آشنا به تعلیم و تربیت و متخصصین حوزه‌های کارآفرینی و اقتصاد بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. مولفه های الگوی تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی با استفاده از مصاحبه ی نیمه ساختار یافته و کد گذاری باز مورد شناسایی قرار گرفت. برای سنجش روایی کیفی، از روش بازبینی توسط اعضاء، بررسی همکار استفاده شد. از پایایی بازآزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه های انجام شده استفاده گردید. در مجموع تعداد ۱۱۲ شاخص در چهار بعد و ۱۱ مولفه مورد شناسایی قرار گرفت. نتایج نشان داد مولفه های اصلی تحت عنوان جنبه های فردی و شخصی با مضامین (شناخت توانمندی و استعدادها، برنامه ریزی و هدف گرایی، خلاقیت و نوآوری در ادراک مساله و حل آن)، فرهنگ و اخلاق اقتصادی (اصل هدفمندی و انگیزه مساله، عدالت و التزام به قانون گرایی، اصل خیرخواهی و توجه به معنویات)، مفاهیم و علل اقتصادی (فرصت های بازار و ساز و کارهای آن، سواد مالی و ابزارهای آن، سواد اقتصادی و مفاهیم آن) و مهارت های اجتماعی (مهارت های ارتباطی، مدیریت و توانایی شبکه سازی) می باشد.

کلمات کلیدی: آموزش و پرورش خراسان شمالی، تربیت اقتصادی، کارآفرینی دانش آموزان

مقدمه

کنونی، همه متاثر از گسترش مهارت مالی می باشد (Yayar & Karaca, 2017). دانش آموزان از طریق یادگیری در مدرسه، فرصت هایی برای درک عمیق و استفاده از دانش مفاهیم اقتصادی می یابند (2005, Salemi). از مهم ترین مولفه های تربیت اقتصادی جهانی حفظ و توسعه فردی و جامعه (1990, Saunders & Bach); موضوع معیشت فردی (Becker et al, 1990; 2009); دانش قوانین کسب و کار، پرهیز از بیکاری؛ داشتن روحیه کارآفرینی (2003, Santmero)؛ پرهیز از اسراف و تبذیر و توجه به تحول در مشاغل و حرفه ها می باشد (Siegfried & Meszaros, 1998). در این راستا شورای تربیت اقتصادی (۲۰۱۰) استانداردها و مولفه های تربیت اقتصادی را کمیابی، تصمیم سازی، تخصیص، مشوق ها، تجارت، تخصص، بازار و قیمت ها، نقش قیمت ها، رقابت و ساختار بازار، پول و تورم، درآمد، کارآفرینی، رشد اقتصادی، نقش دولت و شکست بازار، ناکامی دولت، نوسانات اقتصادی، بیکاری و تورم، سیاست مالی و پولی می داند.

از طرفی تربیت اقتصادی که در راستای کارآفرینی (Entrepreneurship) باشد، ارزش بسیار بالایی خواهد داشت. کارآفرینی پیگیری فرصت هایی است که فراتر از منابع در دسترس می باشد (Hahn et al, 2019). کارآفرینی باید از همان سنین کودکی در بستر مدرسه و آموزش قرار بگیرد چرا که در سنین ابتدایی زندگی، ارتباط بین سلول های مغز بسیار است و ضریب حساسیت یادگیری در انسان به طور چشمگیری بالا می رود (Butcher, 2017). آموزش های رسمی در مقطع ابتدایی درباره نگرش کارآفرینانه، اثر مستقیمی بر کارآفرین شدن افراد در آینده دارد (Axelsson et al, 2015). مطالعات نشان می دهد، ۲۵ درصد از کودکان در دوران پیش از دبستان و ۳ درصد از دانش آموزان راهنمایی، ویژگی های کارآفرینانه مانند ریسک پذیری را نشان می دهند و آموزش های غلط سبب کم رنگ شدن این ویژگی ها می شود (Mitra &

تربیت اقتصادی (Economic Education) به این دلیل اهمیت بسیار زیادی دارد که در عرصه مسائل اقتصادی، راه انتخاب بهتر را به انسان آموزش می دهد. جوامع انسانی به کمک تربیت اقتصادی می توانند برای استفاده از منابع محدود خود روش مناسب تری بیابند و آن را برای دست یابی به نتیجه مطلوب به کار گیرند (2016, Brinia & Vikas). لذا توجه به آموزش های اقتصادی در مدرسه دارای اهمیت شایانی است، زیرا به دانش آموزان کمک می کند تا فکر کنند، عمل کنند و همهی کارهای مربوط به زندگی روزمره اقتصادی خود را انجام دهند (Akhan, 2015). از نظر محققان اتخاذ تصمیم های اقتصادی مهم زمانی فراهم می شود که افراد جامعه، مفاهیم اقتصادی و کاربرد آن ها را درک کنند (Santmero, 2003). در این خصوص آموزش و پرورش نهادی است که بر رویکرد حرفه ای جامعه اثر مستقیم داشته و موجب می گردد که در سنین کودکی و نوجوانی آموزه ها در وجود افراد نهادینه و تربیت صحیح انجام شود. تربیت اقتصادی در مدرسه به افراد این قدرت را می دهد تا در برنامه ریزی مصرف پولی خود مهارت کسب کنند و بتوانند از مزایای صرفه جویی در هزینه استفاده و ایده های مالی را درک و توصیف کنند (Pristiani et al, 2021). National Council of Economic Education (2007: 1) تربیت اقتصادی را «کمک به دانش آموزان در کسب مهارت های واقعی زندگی به منظور تفکر و انتخاب آگاهانه به عنوان افرادی در نقش مصرف کنندگان، پس انداز کنندگان، سرمایه گذاران، شهروندان، نیروی کار و مشارکت کنندگان فعال در اقتصاد جهانی» تعریف می کند. (Akarowho, 2018) معتقد است؛ تربیت اقتصادی در معنای دقیق می تواند به عنوان یک فرآیند، علم و محصول دیده شود. به زبان ساده، افراد می توانند با گسترش مهارت مالی در مورد آنچه که اکنون و در آینده با آن مواجه می شوند تصمیم بگیرند (Henning & Lucey, 2017). تمام ابعاد زندگی شهروندان جامعه ی

Seyed & Nasab, ۲۰۲۰) در پژوهشی به منظور تربیت اهداف، اصول و راهبردهای تاثیر گذار بر تربیت اقتصادی، بیان کرد؛ آشنایی با راه کارهای موثر در حوزه هزینه و مهارت آموزی در کیفیت خرید و موانع سامان بخشی معیشت به عنوان اصول و بایدهای رسیدن به هدف مدیریت اقتصادی کارآمد در خانواده و جامعه موثر است .

در مجموع پیشینه ها و پژوهش های مرتبط نشان می دهد افراد به طور گسترده ای تحت سلطه تبادلات اقتصادی قرار دارند . در این برهه از زمان که رکود اقتصادی سراسر جهان را در بر گرفته بیش از هر زمان دیگر نیاز است ، مفاهیم و مولفه های اساسی تربیت اقتصادی در علم اقتصاد به کودکان آموزش داده شود . آن ها باید در مورد مدیریت پولی که به دست می آورند یا در اختیارشان قرار می گیرد اطلاعات لازم را داشته باشند ، آن ها باید بدانند که چگونه آن را به شکل صحیح پس انداز و در زمان مناسب از آن استفاده و ایجاد اشتغال کنند . لازم است به کودکان آموزش دهیم که اقتصاد و مسائل مربوط به آن چه نقش اساسی و کلیدی در زندگی آن ها دارد. هم چنین لازم است تا نگرش و عادات مطلوب مالی و اقتصادی در ذهن آن ها شکل بگیرد تا در تصمیم گیری اقتصادی مربوط به دوران بزرگسالی موثر واقع شوند . با این حال ، مطالعاتی که تاثیر آموزش اقتصادی را بر رفتار واقعی مالی و حرفه ای کودکان و نوجوانان ارزیابی می کنند و آن را در رابطه با کارآفرینی می سنجند ، اندک هستند.

کم توجهی به تربیت اقتصادی و کارآفرینی در تعلیم و تربیت رسمی و غیررسمی ایران به عنوان زمینه ای مشهود و قابل تامل به چشم می خورد و آموزش های اندکی که انجام می شود بیشتر به صورت گذرا و نظری می باشد. این در حالی است که تربیت اقتصادی در اسناد بالادستی آموزش و پرورش از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) در یکی از ساحت های شش گانه خود به مسئله ی تربیت اقتصادی و حرفه ای با هدف تدابیر امر معاش ؛ درک مسائل

(Matlay,2004). با توجه به اهمیت کارآفرینی در توسعه ی اقتصادی ، بسیاری از کشورها برنامه ی درسی خود را به سوی کارآفرینی پیش می برند و از این طریق بر نرخ فعالیت های کارآفرینانه اثر می گذارند (Beste,2020). در این خصوص ، شناسایی شاخص های تربیت اقتصادی به عنوان یک چارچوب مفهومی ارائه شده است که می تواند به عنوان راهنمایی در آگاه ساختن معلمان در خصوص این که چه چیزی باید با پایداری در آموزش تلفیق شود ، مورد استفاده قرار می گیرد (Rehman,2020).

مطابق نتایج پژوهش (Pristiani et al , ۲۰۲۱) بیان داشتند ؛ سواد اقتصادی در بین کودکان دبستانی در جنبه های دانش، نگرش و مهارت بیشتر مشهود است لذا باید نگرانی عمیق تری نسبت به این شرایط داشت، زیرا کسب سواد اقتصادی ، در دوران کودکی فرزندان ما، باعث موفقیت آن ها در آینده می شود . (Lusardi, 2019) در پژوهشی با عنوان تربیت اقتصادی و آموزش بیان داشت ؛ کمبود آموزش های اقتصادی حتی در کشورهای توسعه یافته مسئله ای بسیار مهم هست و می بایست برنامه ها و شاخص های ویژه ای جهت پیشبرد آموزش های اقتصادی در نظر گرفته شود. (Amagir et al , ۲۰۱۷) در بررسی برنامه های آموزش اقتصادی برای کودکان و نوجوانان دریافتند ؛ برنامه های آموزش سواد اقتصادی مبتنی بر مدرسه می تواند دانش و نگرش های مالی کودکان و نوجوانان را بهبود بخشد. (Nazar Alian & Lotfi , ۲۰۲۰) در پژوهشی بیان کردند؛ سطح فرهنگی -اقتصادی خانواده در آموزش مهارت های اجتماعی دانش آموزان تاثیر مثبت دارد. (Bayani & Javanshir , ۲۰۲۰) در پژوهشی به منظور بررسی وضعیت تربیت اقتصادی و اشتغال زایی بیان داشتند؛ توکل بر خداوند در انتخاب شغل، مشروعیت شغل ، کار را عبادت دانستن سازگاری شغل با توانایی و علاقه فرزند ، امنیت کاری، هماهنگی والدین در شغل، آشناسازی فرزند نسبت به شغل مورد علاقه از اصول اشتغال زایی می باشد. (Mousavi

(در حوزه علوم تربیتی) و متخصصین حوزه‌های کارآفرینی و اقتصاد که در زمینه موضوع پژوهش خبره بودند که تعداد ۲۰ نفر از آنان مورد شناسایی قرار گرفته و از نظرات آنان استفاده شد. در تحقیقات کیفی برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌شود. نمونه‌گیری هدفمند که به آن نمونه‌گیری غیر احتمالی، هدف دار یا کیفی نیز می‌گویند، به معنای انتخاب هدف دار واحدهای پژوهش برای کسب دانش یا اطلاعات است. هدف از نمونه‌گیری غیر تصادفی (غیر احتمالی) دریافت سریع اطلاعاتی خاص و دریافت یک درک از جامعه هدف است. معیار انتخاب افراد در این نمونه‌گیری بر اساس روش‌های غیر احتمالی است و افراد شانس یکسان برای انتخاب شدن ندارند. این نوع نمونه‌گیری از نظر هزینه و دسترسی آسانتر است. از میان انواع نمونه‌گیری هدفمند، از روش گلوله برفی استفاده شده است. در این روش اعضای آینده نمونه از طریق اعضای سابق نمونه انتخاب می‌شوند و نمونه مانند یک گلوله برفی بزرگ و بزرگ‌تر می‌شود در مطالعه حاضر، داده‌های کیفی پژوهش از طریق فرایند کدگذاری، مبتنی بر طرح نظام دار نظریه داده بنیاد اشتراس و کوربین (۱۳۸۵) تحسولاتیل شد. نظریه‌ی زمینه مینا یا نظریه برخواسته از داده‌ها (گراندد تئوری) یک روش پژوهشی استقرایی و اکتشافی است که به پژوهشگران در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد تا به جای اتکا به تئوری‌های موجود، خود به تدوین تئوری اقدام کند. این تئوری به شکل نظام مند و بر اساس داده‌های واقعی تدوین می‌شود. در یک پژوهش کیفی با روش مصاحبه نیمه ساختار یافته، از افراد پرسیده می‌شود که آیا فرد دیگری را برای مصاحبه پیشنهاد می‌کنند و بدین ترتیب نمونه آن‌ها بزرگ و بزرگتر خواهد شد. در پژوهش حاضر از روش گلوله برفی به دلیل آشنا شدن با افرادی که در رشته علوم تربیتی و اقتصاد و کارآفرینی متخصص بوده و دارای تالیفات و تجربه در این زمینه باشند، استفاده شده است و با در نظر گرفتن قانون اشباع به تعداد ۱۵

اقتصادی در زمینه‌ی تولید ملی؛ توزیع و مصرف کالا و خدمات؛ مراعات قوانین و احکام معاملات و التزام به ارزش‌های اخلاقی، کسب شایستگی حرفه‌ای و انتخاب آگاهانه شغل متناسب با توانایی‌ها و علاقه‌های فردی؛ تلاش برای تحقق رشد و استقلال اقتصادی، حفظ و توسعه‌ی ثروت ملی، افزایش بهره‌وری، تامین رفاه و عدالت اقتصادی و... پرداخته است (Ministry of Education, 2000). که هدف آن توسعه اقتصادی می‌باشد. توجه کشورها به مسائل اقتصادی و هم‌چنین نگاه اصولی به معیشت نشان از اهمیت این موضوع در روند پیشرفت کشورها و رسیدن به جامعه‌ای متعالی دارد (Bayani Javanshir, 2020). این در حالی است که دانش‌آموزان در ایران از مسائل اقتصاد شخصی چون (اشتغال و بیکاری، راه‌های مهارت‌آموزی و کارآفرینی، کسب درآمد مشروع، مصرف بهینه و...) شناخت کافی و عمیق ندارند لذا نیازمند آموزش هستند، به نحوی که فهم مولفه‌های اقتصاد شخصی در آن‌ها نهادینه شود (Shafi'I Bahnemiri et al, 2019). این وضعیت موجب نگرانی والدین، معلمان و صاحب‌نظران شده و آن‌ها را به تامل و چاره‌جویی واداشته است که با تدارک فرصت‌های مناسب، دانش‌آموزان را در معرض تجاربی قرار دهند که بتوانند مهارت‌ها، گرایش‌ها و رفتارهای اقتصادی خود را شکل بدهند (Ahmadi, 2019). لذا با توجه به اهمیت موضوع سوال اساسی این است که آیا می‌توان شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در مقطع ابتدایی را شناسایی کرد؟

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با رویکرد کیفی با طرح اکتشافی انجام شد و سعی در شناسایی مولفه‌های جدیدالگوی تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در مقطع ابتدایی آموزش و پرورش خراسان شمالی داشت. جامعه آماری شامل اعضای هیات علمی با مدرک تعلیم و تربیت و خبرگان آشنا به تعلیم و تربیت

ابتداء ۱۵ نفر از خبرگان جهت مصاحبه شناسایی شدند و جریان مصاحبه آغاز شد. بعد از مصاحبه نفر ۱۴ام، تعداد ۱۱۸ شاخص در متغیر الگوی تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی فهرست و در چهار بعد دسته‌بندی شدند. با بررسی‌ها و کدگذاری‌های اولیه مشخص شد که هر بعد، حداقل یک بار توسط خبرگان مورد اشاره و تاکید قرار گرفت ولی محقق فرآیند مصاحبه را تا نفر ۱۱۵ام ادامه داد تا اینکه با اشباع داده‌ها مواجه شد.

در این پژوهش براساس اطلاعات به دست آمده از طریق مصاحبه با خبرگان، ۴ بعد «جنبه‌های فردی و شخصی، فرهنگ و اخلاق اقتصادی، مفاهیم و علل اقتصادی و مهارت‌های اجتماعی» شناسایی و دسته‌بندی شدند. در نهایت فرآیند تلفیق مصاحبه‌های صورت گرفته، انجام و نتایج در قالب جدول (۱) ارائه شد.

نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. پژوهشگر بعد از مصاحبه چهاردهم با اشباع داده‌ها مواجه شد، ولی جهت اطمینان از کفایت داده‌ها، فرآیند مصاحبه تا نفر ۱۱۵ام ادامه یافت، لذا بر این اساس با ۱۵ نفر از صاحب نظران، مصاحبه انجام شد.

یافته‌ها

در بخش کیفی ابتدا نکات کلیدی مربوط به هر مصاحبه نیمه ساختار یافته، از طریق گوش دادن به مصاحبه‌های ضبط شده و مطالعه یادداشت برداری‌های حین مصاحبه به صورت مکتوب علامت‌گذاری شد، سپس نکته‌های کلیدی و اساسی از داخل هر مصاحبه استخراج شد. در ادامه با استفاده از دسته‌بندی نکات کلیدی در قالب اصطلاحات حرفه‌ای، برجسب‌گذاری لازم انجام شد. سپس اصطلاحات برجسب‌گذاری شده‌ی هر مصاحبه شونده در قالب جدول سازماندهی و براساس ارتباط و تناسبی که با هم داشتند، در قالب ابعاد دسته‌بندی شدند.

جدول ۱. تلفیق شاخص‌های استخراج شده از خبرگان در متغیر طراحی الگوی تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دوره ابتدایی آموزش و پرورش خراسان شمالی

ردیف	ابعاد	تعداد شاخص‌های شناسایی شده از هر مصاحبه شونده														
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	
۱	جنبه‌های فردی و شخصی	۳	۲	۳	۳	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۳۰
۲	فرهنگ و اخلاق اقتصادی	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۱	۲۵
۳	مفاهیم و علل اقتصادی	۳	۴	۳	۳	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۳۱
۴	مهارت‌های اجتماعی	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۱	۲۵
۵	جمع کل	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۰	۸	۸	۸	۷	۸	۷	۷	۷	۴	۱۱۲

تأیید قرار گرفت که به پرسش‌نامه خبرگان تبدیل و جهت تایید نظر نهایی آنان مورد استفاده قرار گرفتند. بنابراین در ادامه با استفاده از نتایج مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته و با الهام از ادبیات نظری و تجربی

هر شاخص توسط مصاحبه شونده‌گان حداقل ۱ بار و حداکثر تا ۴ بار مورد اشاره و تاکید قرار گرفتند. در مجموع پس از اجرای فرآیند تلفیق شاخص‌ها، تعداد ۱۱۲ شاخص در چهار بعد و ۱۱ مولفه مورد شناسایی و

پژوهش، مقولات شناسایی شده به شرح جدول ذیل دسته بندی شد.
 جدول ۲. تحلیل کدهای بازشناسایی شده و کدگذاری محوری و انتخابی برای سؤالات مصاحبه

کد انتخابی	کدمحوری	کدباز	
جنبه های فردی و شخصی	شناخت توانمندی و استعدادها	خودباوری	
		مسئولیت پذیری	
		داشتن اعتماد بنفس	
		درک و شناخت توانایی خود	
		انگیزه درونی بالا	
		روحیه استقلال طلبی	
		خودکنترلی	
		قاطعیت و جسارت داشتن	
		هوش و استعداد	
		داشتن ذوق و سلیقه	
		داشتن انگیزه و شوق	
		قدرت نفوذ کلام	
		صبوری و تحمل در برابر مشکلات	
		آزمون و خطا کردن	
	عزت نفس		
	برنامه ریزی و هدف گرایی	برنامه ریزی و هدف گرایی	قابلیت جست و جو و توسعه فرصت
			امید به موفقیت
			برنامه ریزی کردن
			ریسک پذیری متعادل
			میل به رهبری
آینده نگری			
مهارت سازماندهی			
پیگیر بودن و پشتکار			
خلاقیت و نوآوری در ادراک مسأله و حل آن	خلاقیت و نوآوری در ادراک مسأله و حل آن	قدرت درک و تحلیل مسأله	
		ذهن خلاق	
		توانایی حل مشکلات	
کد انتخابی	کدمحوری	کد باز	
		فکر و اندیشه نو	
		آمادگی برای برون رفت از مشکلات	
		سازگاری و انعطاف پذیری در برابر مشکلات	
		لذت بردن از ایجاد تولید	
	اصل هدفمندی و انگیزه سالم	داشتن صداقت	
		گشاده رویی	
		آموزش جلب رضایت مشتری	
		تامین منافع کلان سازمانی	
		استفاده بهینه از امکانات و هدر ندادن آنها	

کد انتخابی	کدمحوری	کدباز
فرهنگ و اخلاق اقتصادی	عدالت و التزام به قانون‌گرایی	پرهیز از پول‌پرستی
		درستکار بودن
		رعایت انصاف و عدالت در حین انجام کار
		پرهیز از تقلب
		پرهیز از کم‌فروشی و احتکار
		درآمد مشروع و حلال
		آموزش شفافیت در کار
		پرهیز از اهمالکاری در بهره‌برداری از طبیعت
		احترام به حرف دیگران
	اصل خیرخواهی و توجه به معنویات	خدمت به خلق
		تامین منافع خود، دیگران، آیندگان و اجتماع
		مشارکت در فعالیت‌های خیریه
		عبادت دانستن کار
		گذشت از خطای دیگران
		ایمان دانستن کار
		پرهیز از کفران نعمت
		شاد بودن از موفقیت دیگران
		همه چیز را از خدا دانستن
		ایجاد فرصت‌های شغلی
مفاهیم و علل اقتصادی	فرصت‌های بازار و سازوکارهای آن	آموزش تولید ثروت
		آموزش برندسازی تجاری
		مفهوم صنعت و بیمه
		شناسایی و توسعه هدفمند بازارهای مصرفی
		خلاقیت مبتنی بر خلق ارزش
		الگوبرداری از کار دیگران
		آموزش ایجاد بازارهای رقابتی
		راهکارهای آموزشی افزایش تولید
کد باز		
مفاهیم و علل اقتصادی		آموزش حمایت از صنایع خلاق
		خلق ایده نو
		آموزش فعالیت توأم با تخصص
		آموزش سنجش موقعیت و نیازهای بازار
	سواد مالی و ابزارهای آن	آشنایی با بازارهای سرمایه
		آموزش مفاهیم مالی و مهارتی
		مفهوم معامله
		آموزش سود و زیان
		آموزش خرید و فروش
		مفاهیم دخل و خرج

کد انتخابی	کدمحوری	کدباز
	سواد اقتصادی و مفاهیم آن	مدیریت اعتبار و بدهی
		مدیریت پول
		درک مفهوم ارزش
		درک مفهوم قیمت
		آموزش تولید و توزیع محصول
		آموزش مشارکت در فعالیت اقتصادی
		آموزش صادرات و واردات
		آموزش مفهوم پول
		صرفه جویی و پس انداز
		مفهوم اقتصاد دانش بنیان
		آشنایی با انرژی های تجدیدپذیر
		آموزش ایجاد اشتغال
		آموزش انواع شرکت‌ها اعم از دولتی، تعاونی و خصوصی
مهارت‌های اجتماعی	مهارت های ارتباطی	یادگیری ارتباطات اجتماعی
		حل مسائل اجتماعی
		بهره گیری از راهنمایی دیگران
		مهارت های گفت و گو
		احترام به ارزش ها
		فراگیری آداب معاشرت
		قابلیت های ارتباطی
		مطالعه زندگی افراد دیگر و علوم مختلف
		اقناع دیگران
		مهارت همدلی
آموزش برقراری ارتباط چشمی		
کد انتخابی	کدمحوری	کد باز
		آموزش مهارت ارتباط غیرکلامی با دیگران
		مهارت همکاری با دیگران
		حمایت و تشویق دیگران
		مهارت خود تبلیغی
		مهارت های حل تضاد
		مهارت فهم اجتماعی
		ایفای نقش
		برقراری روابط دوستانه
	مدیریت و توانایی شبکه سازی	تعاملات مثبت انسانی
		آموزش کار گروهی
		متعهد بودن
		آموزش شبکه‌سازی و کادرسازی
		آموزش مهارت مدیریت صحیح

کد انتخابی	کدمحوری	کدباز
		آموزش مهارت‌ها و توانمندسازی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر شناسایی شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دوره‌ی ابتدایی خراسان شمالی می‌باشد. برای تحقق این هدف از روش تحلیل مضمون استفاده شد. یافته‌های حاصل از این تحلیل نشان داد که چهار مولفه‌ی پژوهش حاضر، جنبه‌های فردی و شخصی، مولفه‌ی فرهنگ و اخلاق اقتصادی، مولفه‌های مفاهیم و علل اقتصادی، مولفه‌های مهارت اجتماعی می‌باشند. مولفه‌ی جنبه‌های فردی و شخصی با مضامین سازمان دهنده: شناخت توانمندی و استعدادها، برنامه‌ریزی و هدف‌گرایی، خلاقیت و نوآوری در ادراک مساله و حل آن؛ با ۳۰ مضمون پایه و ۳ مضمون سازمان دهنده شناسایی شد. در مقایسه این یافته با تحقیقات گذشته می‌توان گفت (Brinia, & Vikas, 2016) بر شناخت توانمندی و استعدادها، (Akarowhe, 2018) بر برنامه‌ریزی و هدف‌گرایی، (Pristiani et al, 2021)، بر خلاقیت و نوآوری در ادراک مساله و حل آن تاکید کرده‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان داشت یکی از وسایل شناخت توانمندی‌ها آموزش‌های مدرسه هستند. بدون شک تربیت اقتصادی دانش‌آموزان در تمام نظام‌های آموزشی دارای نقش کلیدی و اثرگذار است و انتظار جامعه از مدرسه و معلم این است که دانش‌آموزان را برای زندگی واقعی در جامعه‌ی فردا، متناسب با شناخت توانایی‌ها آماده‌کند. لذا دانش، مهارت و توانایی‌های زنان و مردان آینده به دانایی، توانایی، صلاحیت، تلاش و احساس مسئولیت سازمان‌های آموزشی در قبال تربیت آن‌ها بستگی دارد. بسیار مهم و حیاتی است که شایسته‌ترین افراد برای اجتماع تربیت شوند. بنابراین ماموریت اصلی فرآیند آموزش و پرورش، شناخت استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان است. بدون تردید هیچ فردی به اندازه‌ی دانش‌آموز نمی‌تواند تاثیر زیادی بر آینده‌ی جامعه بگذارد.

مولفه‌ی دوم فرهنگ و اخلاق اقتصادی با مضامین سازمان دهنده: اصل هدفمندی و انگیزه سالم، عدالت و التزام به قانون‌گرایی، اصل خیرخواهی و توجه به معنویات با ۳ مضمون سازمان دهنده و ۲۵ مضمون پایه مشخص شد. در مقایسه این یافته با تحقیقات گذشته می‌توان گفت (Akhan, 2015) بر اصل هدفمندی و انگیزه سالم، (Seyyedi & Ahmadi, 2019) بر عدالت و التزام به قانون‌گرایی، (Abaspour et al, 2022) بر اصل خیرخواهی تاکید کرده‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان داشت آن‌چه معمولاً اقتصاددانان و صاحب‌نظران بازار کار در آسیب‌شناسی برای ایجاد اشتغال و اصلاح این حوزه مطرح می‌کنند، بیشتر بر اصلاح آموزش‌های مدرسه معطوف است و معمولاً از این موضوع غفلت می‌شود که بخشی از مشکلات ساختاری در حوزه‌ی کار و اشتغال در کشور ما فرهنگی و اخلاقی می‌باشد. و عدم اصلاح فرهنگ و آموزش‌های درست است که، ممکن است سایر سیاست‌گذاری‌ها نیز به نتیجه‌ی مطلوب نرسند. لذا می‌بایست متناسب با سن و میزان درک فرزندان، به انگیزه‌های اصلی (ایجاد فرهنگ کار و تولید و اصل هدفمندی و انگیزه سالم، عدالت و التزام به قانون‌گرایی) در فعالیت اقتصادی پرداخت.

مولفه‌های مفاهیم و علل اقتصادی سومین مولفه می‌باشد که با مضامین سازمان دهنده: فرصت‌های بازار و ساز و کارهای آن، سواد مالی و ابزارهای آن، سواد اقتصادی و مفاهیم آن؛ با ۳ مضمون سازمان دهنده و ۳۲ مضمون پایه شناسایی شد. در مقایسه این یافته با تحقیقات گذشته می‌توان گفت (Abaspour et al, 2022) بر فرصت‌های بازار و ساز و کارهای آن، (Beste, 2020) بر سواد مالی و ابزارهای آن، (Javanshir & Bayani, 2020) Ministry of Education, 2000) بر سواد اقتصادی و مفاهیم آن تاکید کرده‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان

برخوردارند کمتر از سوی اطرافیان خود پذیرفته می‌شوند و در نهایت با شکست می‌خورند.

بر این اساس عمده‌ترین ویژگی‌های شاخص‌های تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی دوره ابتدایی عبارت است از: اختصاصی بودن این شاخص‌ها برای دوره ابتدایی، توجه به جنبه‌های فردی و شخصی و فرهنگ و اخلاق اقتصادی، توجه به مفاهیم و علل اقتصادی و مولفه‌های مهارت اجتماعی به عنوان عوامل کلیدی موفقیت شاخص‌های تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی دوره ابتدایی می‌باشد. در این ارتباط مقایسه و شناسایی شاخص‌های طراحی شده با ادبیات و مبانی نظری هر چند اندک تحقیق درباره شناسایی شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دوره ابتدایی نشان از هم‌خوانی یافته‌های این پژوهش با تحقیقات (Pristiani et al, 2021؛ Mortazanejad, 2022؛ Abaspour et al, 2022؛ Akarowhe, 2018؛ Javanshir & Bayani, 2020؛ Brinia & Baste, 2020؛ Akan, 2015؛ Vikas, 2016) دارد. در اینجا با توجه به یافته‌های پژوهش راهبردها و راهکارهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

براساس الگوی ارائه شده و با توجه به مولفه‌های تحقیق، توجه به جنبه‌های فردی و شخصی، فرهنگ و اخلاق اقتصادی، مفاهیم و علل اقتصادی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در مدارس می‌تواند طرح یا پیشنهادهایی در این زمینه باشد که دانش‌آموزان را به سوی وضعیت مطلوب تربیت اقتصادی پیش‌برد. اجرای برنامه‌های آموزش اقتصادی و مالی، شناخت توانمندی و استعدادها و خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان، برنامه‌ریزی و هدف‌گرایی برای گروه سنی ۸ تا ۱۲ سال (دوره ابتدایی) و بومی‌سازی تعریف تربیت اقتصادی برای کودکان جامعه که در حال حاضر آینده‌سازان جامعه هستند پیامدهای مثبتی از قبیل امنیت اقتصادی فرد و خانواده، تقویت سیستم اقتصادی کشور، مدیریت اثر بخش منابع مالی خانواده و فرد،

داشت؛ با مد نظر قرار دادن سطح پایین سواد مالی دانش‌آموزان و کم‌توجهی محتوای آموزش رسمی بدان، این بینش حاصل می‌گردد که یکی از مسائل پیش‌روی دانش‌آموزان در جامعه کنونی رویارویی با چالش‌های اقتصادی و مالی است، از این رو نهادهای رسمی آموزش از جمله مدارس که در راستای جامعه‌پذیری دانش‌آموزان در جامعه گام برمی‌دارند، باید از طریق برنامه‌های درسی که هدفشان آماده‌سازی دانش‌آموزان برای رویارویی با تحولات و چالش‌های آتی است، وارد عمل شده و به صورت جدی به مساله تربیت اقتصادی و کارآفرینی بپردازند.

در نهایت، مولفه‌های مهارت اجتماعی با مضامین سازمان‌دهنده مهارت‌های ارتباطی و مدیریت و توانایی شبکه‌سازی؛ ۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۲۵ مضمون پایه‌شناسایی شد. در مقایسه این یافته با تحقیقات گذشته می‌توان گفت (Brinia & Vikas, 2016) بر مهارت‌های ارتباطی (Mortazanejad, 2022) بر مدیریت و توانایی شبکه‌سازی تاکید کرده‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان نمود؛ انسان‌ها به یکدیگر نیاز دارند و برای ارضای نیازهای خود به ناچار نیازمند ارتباط هستند. از نظر آن‌ها پرداختن به کار و نتایج حاصله و طول زمان اجرای آن تا حدود زیادی به برقراری ارتباط با دیگران بستگی دارد؛ کسانی در محیط کار موفق‌اند که بتوانند در شرایط کاری و با افراد مختلف، به درستی ارتباط برقرار کنند، به نحوی می‌توان گفت: بهترین ایده‌ها و خلاقانه‌ترین پیشنهادها کاری یا جالب‌ترین برنامه‌ها نمی‌تواند بدون ارتباطات میسر شود. کسانی مسیر ترقی شغلی را به سرعت طی خواهند کرد که به «مهارت ارتباطی» مجهز باشند. آن‌ها، قدرت بیان خوبی دارند؛ خود را به درستی مطرح می‌کنند از درجه‌ی مهارت همکاری با دیگران، حمایت و تشویق دیگران، مهارت خودتبلیغی، مهارت‌های حل‌تضاد، مهارت فهم اجتماعی، ایفای نقش، برقراری روابط دوستانه‌ی بالایی برخوردار هستند، بالعکس افرادی که از مهارت‌های ارتباطی ضعیف‌تری

- and Training, 2(2), 40- 58, DOI:10.5296/jet.v2i2.7350
- Bach, G. L., and Saunders. P. (2009). Economic education: Aspirations and achievements. *American Economic Review* 55 (June): 329–56. [Web of Science ®]
- Becker ,W., Greene .,William & Sherwin., R. (1990). Research on High School Economic Education .*theJournal of Economic Education* ,21(3). <https://www.jstor.org/stable/2006535>
- Beste, J. E. (2020). Integrating Christian Ethics with Ignatian Spirituality. *Studies in Christian Ethics*, 33(1), 61-67.
- Brinia, V., & Vikas, E. (2016). Determinants of achievement of economics concepts by elementary school students. *Journal of Economic Education*, 28(2),419-422.
- Butcher, J. (2017). *The educational value of political economy*. Publications of the American Economic Association .6: 465-502.
- Hahn, D ., Tommaso,M., Giulio, B ., & Lucio ,C.(2019).*The impact of entrepreneurship education on university students' entrepreneurial skills: a family embeddedness perspective*.Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2019 Small Bus Econ ,<https://doi.org/10.1007/s11187-019-00143-y>
- Henning, M. B., & Lucey, T. A. (2017). Elementary Preservice Teachers' and Teacher Educators' Perceptions of Financial Literacy Education. *The Social Studies*. <https://doi.org/10.1080/00377996.2017.1343792>.
- Javanshir, A., Bayani, M. H. (2020). Principles of economic education and job creation for children with a focus on Islamic lifestyle, the Second International Conference on Religion, Spirituality and Quality of Life, Tehran, 2020. (persian).
- Lotfi, M., NazarAlian, Z. (July, 2020). *Investigating the effect of family economic*
- افزایش سطح رفاه فرد و جامعه عملیاتی کردن اهداف مالی ، کاهش گسست های خانوادگی ناشی از مسائل اقتصادی و افزایش فعالیت های کارآفرینانه را در جامعه در پی خواهد داشت. بی تردید هر گونه مطالعه و فعالیت پژوهشی در زمان اجرا خالی از چالش و مشکلات نیست. نتایج پژوهش حاضر صرفا با اتکا به دیدگاه و تجربیات خبرگان جامعه آماری مورد نظر حاصل شده است که ممکن است تعمیم پذیری نظری یافته های تحقیق به سراسر کشور را با محدودیت همراه کند؛ بنابراین می توان با کسب نظرهای علمی سایر خبرگان دانشگاهی و مدیران سایر استان ها این مشکل را برطرف کرد. یکی دیگر از محدودیت های پژوهش حاضر این است که امکان تعمیم نتایج در مصاحبه بالا نیست و در هنگام تعمیم نتایج باید بسیار با دقت عمل کرد.

منابع

- Abaspour Isfahani, N., Hatami, J., Imani, M., Sadeqzadeh, A., & Paighami, A.(2022). Designing and Validation the Optimal Model of Financial Literacy Curriculum for Junior High School . *Jornal of Research in Curriculum Planning*,18(44) ,61-78. (persian).
- Akarowhe, K. (2018). Roles of Economics Education in Sustainable National Development. *Journal ofGlobal Economics*: 6(3).
- Akhan, N. E. (2015). Economic Literacy Levels of Social Studies Teacher Candidates. *World Journal ofEducation*.5(1),25-39. <https://doi.org/10.5430/wje.v5n1p25>
- Amagir, A. Groot, W. Wilschut, A. (2017). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*,17(1), 56-80.
- Axelsson, K., Hägglund, S., & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial Learning in Education Preschool as a Take-Off for the Entrepreneurial Self. *Journal of Education*

- corona epidemic. 8th International Conference on Management Research and Humanities, Tehran. (persian).
- Lusardi, A. (2019). *Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications*. Lusardi Swiss Journal of Economics and Statistics. 155:1. <https://doi.org/10.1186/s41937-019-0027-5>.
- Mehr Mohammadi, M., FarajiDizaji, S. (2018). Explaining the goals of primary economic education in Iran based on synthesis research. *Curriculum Studies Quarterly*, Year 13, No. 48, pp. 62-39. Spring, 2018. (persian).
- Ministry of Education. (2000). Theoretical foundations of fundamental change in the formal public education system of the Islamic Republic of Iran. (persian).
- Mitra, J., & Matlay, H. (2004). Entrepreneurial and Vocational Education and Training: Lessons from Eastern and Central Europe. *Industry and Higher Education*, 18(1), 53-61.
- Mortazanejad, N. (2022). Evaluation the curricula related to entrepreneurship and synthesis approaches in general education. *Journal of Research in Curriculum Planning*, 19(46), 134-154. (persian)
- Mousavi Nasab, M.R. (October, 2020). Economic education, in the field of consumption, goals, principles and strategies. *Journal of Knowledge*, Year 29, No. 274, 78-94. October, 2020. (persian).
- National Council on Economic Education. (2007). *Voluntary National Content Standards in Economics*. New York.
- Pristiani, R., Wahyono, H., Witjaksono, M., & Nirbito, J. (2021). Study of Economic Literacy Level Among Primary School Students. *Elementary Education*, 20(1), 1408-1413, doi: 10.17051/ilkonline.2021.01.143
- Rehman, T. (2020). Islamic Feminism: The Challenges and Choices of Reinterpreting and cultural status on acquiring social skills of elementary school knowledge during the Sexual Ethics in Islamic Tradition. *Society and Culture in South Asia*, 6(2), 214-237.
- Santomero, A. (2003). *Knowledge is Power: Importance of Economic Education*, Westchester: Westchester University Press.
- Seyyedi, B., Ahmadi, P. (Winter, 2019). Explaining the elements of the economic education curriculum in the general education course, *Journal of Curriculum Studies*. fourteenth year, No. 55. (persian).
- Siegfried, J. & Meszaros, B. (1998), "Voluntary Economics Content Standards for America's Schools: Rationale and Development". *The Journal of Economic Education*, 9(92), 139-149
- Shafi'iBahnemiri, F., Mahroozadeh, T., & Stadi, T. (Winter, 2019). Investigating the effect of philosophy program for children on increasing students' cognitive skills using the components of economic education document of fundamental transformation of education. *Educational Innovation Quarterly*, Year 18, No. 72, 72-53. February, 2019. (persian).
- Yayar, R., & Karaca, Ö. (2017). Economic literacy levels of public officers in Turkey. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 11(1), 49-65.